ABDÜLGANÎ BİN SA'İD EL-EZDÎ

Mısır'da yetişen hadîs âlimlerinden. İsmi, Abdülganî bin Sa'îd bin Ali bin Bişr bin Mervân bin Abdülazîz bin Mervân el-Ezdî el-Mısrî'dir. Künyesi, Ebû Muhammed'dir. 332 (m. 944) senesi Zilka'de ayında doğdu. İbnü't-Tâhân'ın Târih'inde doğum târihi olarak 333 (m. 945) senesi bildirilmektedir. Birçok âlimden ilim aldı. Zamanında, Mısır'ın en büyük hadîs âlimlerinden oldu. Çok faydalı kitaplar te'lîf etti. 409 (m. 1018) senesi Safer ayının yedinci günü Mısır'da vefât etti.

Hadîs ilminde, zamanının en meşhûr Hâfızlarındandı. Yüzbinden çok hadîs-i şerîf ezberlemişti. Mısır'da 342 (m. 953) senesinde, Osman bin Muhammed es-Semerkandî'den ve Ahmed bin Behzâz es-Sayrafî'den, İsmâil bin Ya'kûb el-Cerrâb'dan, Abdurrahmân bin Ca'fer bin el-Verd'den, Ahmed bin İbrâhim bin Câmi'den, İbn-i Atıyye'den, Ya'kûb bin Mübârek'den, Hamza bin Muhammed'den ve ayrıca Şam'da; Ebû Bekr el-Meyâncî'den, müezzin Fadl bin Ca'fer'den, Ebû Süleymân bin Züber'den ve onların asrındaki âlimlerden ilim alıp, hadîs-i şerîf dinlemiştir. Kendisinden de; Muhammed bin Ali es-Sûri, Reşâ bin Nazîf, Ebû Abdullah el-Kadâ'î, Abdurrahmân bin Ahmed el-Buhârî, Ebû Ali el-Ahvâzî, Ebû İshâk-ı Nu'manî ve daha birçok âlim ilim alıp hadîs-i şerîf rivâyet ettiler.

Büyük hadîs âlimi Berkânî anlatıyor Mısır'dan geldiği zaman hafız Dâre Kutnî' ye: "Orada senin yolunda giden ve ilimden bir şeyler anlıyan bir kimseyi gördün mü?" diye sordum. O da bana: "Mısır'da benim yolumda yürüyen, ancak bir genci gördüm ki, kendisine Abdülganî deniliyordu ve sanki ateşten bir parçaydı. Çalışması övülüyor ve ismi de hep yükseliyordu."

El-Hibâl şöyle anlatır: "Abdülganî hazretleri 409 (m. 1018) senesi Safer ayında vefât ettiğinde, cenâze namazına pekçok kimse katıldı. Kendisi için gâibden "Bu, Resûlullahın hadîs-i şerîflerini büyük bir dikkat ve titizlikle ezberleyip gözeten bir zâttır" diye bir nidâ geldi."

Abdülganî bin Sa'îd hazretleri, Enes bin Mâlik'den (radıyallahü anh) şöyle rivâyet eder "Biz, Resûlullah (aleyhisselâm) ile, çok sıcak bir günde namaz kılıyorduk. İçimizden biri, yere secde etmek istediğinde, yer çok sıcak olduğu için, elbisesinin bir kenarını yere serip onun üzerine secde ederdi. Resûl-i ekrem bu durumu görünce sükût etti."

Abdülganî hazretleri buyurdu ki: "Kendisine zarar veren şeye sevinen kimse, ne zaman ve nasıl felah bulur?"

Mensûr bin Ali et-Tarsûsî diyor ki, "Dâre Kutnî, Mısır'da bizim yanımızdan ayrılmak istediği zaman, onunla vedâlaştık ve ağlaşdık. Bize dedi ki: Niçin ağlıyorsunuz? Sizin yanınızda, bizim yerimize Abdülganî bin Sa'îd vardır".

Atîkî diyor ki, "Abdülganî, hadîs ilminde zamanının İmâmı idi. Hâfızası kuvvetli, sağlam, güvenilir bir râvi idi. Dâre Kutnî'den sonra, Mısır'da yetişen hafızlardan Abdülganî'nin bir benzerini görmedim." Berkânî de: "Dâre Kutnî'den sonra, Mısırlı Abdülganî'den daha çok hadîs-i şerîf ezberleyen kimseyi görmedim" dediler.

Ebû Abdullah-i Sûri anlatıyor "Abdülganî bana dedi ki: "Mü'telef ve Muhtelef" kitabını yazmaya başladığım zaman, Dâre Kutnî bizim yanımıza geldi. Buna, ondan çok şey aldım. Bunu bitirdiğim zaman, benden onu dinlemek için okumamı istedi. Ben de: "Onun çoğunu senden aldım" dedim. O da: "Böyle söyleme. Şüphesiz ki sen onu, benden parça parça aldın. Ben ise toplu olarak almıştım ve onun içinde senin hocalarına âit çok rivâyetler vardı" dedi. Ben de, ona bu kitabımı okudum".

İbn-i Hıllıgân anlatıyor: "Onunla Ebû Usâme Cümâde el-Lügavî ve Ebû Ali Mukrî el-Antakî arasında çok sağlam bir sevgiye dayanan arkadaşlık vardı. Dâr-ül-kütübde (kütüphânede) toplanırlar, ilmî müzâkereler yaparlardı. Mısır vâlisi, onun iki arkadaşını idâm ettirmişti. Abdülganî de, onlarla

olan arkadaşlığı sebebiyle kendisinin de itham altında kalabileceği korkusuyle gizlenmişti. Bir müddet saklandı. Emniyet hâli hâsıl olunca ortaya çıktı.”

Eserlerinden başlıcaları şunlardır:

1. El-Mü’telef vel-muh telef fî esmâ-ir-ruvvât: İki râvi isminin hat (yazı) yönünden aynı, okunuş veya söyleniş bakımından muhtelif olmasıdır. Âlimler arasında büyük değeri olan bir konudur. Bilhassa hadîs âlimleri arasında bu çeşit isimlerde hatâ yapanlar şiddetle ayıplanır. Bu konuda ilk kitabı tasnif eden kimse Abdülganî bin Sa’îd olmuştur. 2. Müteşebbeh-ün-nisbe, 3. Âdâb-ül-muhaddisîn, 4. Kitâb-ül-mütevârî: Hacıların korkuları sebebiyle gizlenmelerini anlatmaktadır. 5. Kitâb-ül-gavâmid, 6. Kitâbü âdâb-ıl-muhaddisîn.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-5, sh. 273
2) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1047
3) Vefeyât-ül-a’yân cild-3, sh. 223
4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 188
5) Esmâ-ül-müellifîn cild-1 sh. 589